

V SPOMIN FRANCETU KOBLARJU

29. 11. 1889 — 11. 1. 1975

Čas prehiteva človeka, njegove račune in načrte. Ko je pred nekaj mesci France Koblar prestopal prag petinosemdesetega leta, smo lahkoverni uredniki pod vtisom njegove neuničljive delavnosti, njegove blage, zmeraj enako prijazne, čeprav nekako zadržane pojave, ki jo je bilo mogoče domala vsak dan srečati na poti med Taborom in Slovensko matico ali gledališko akademijo, menili, da skoraj ne gre tako živemu, mladostnemu možu vsakih nekaj let pisati voščila: kakor da bi se kaj mudilo — pa čeprav bi se še tako spodobilo. Zdelo se nam je, da povrhu še zmeraj veljajo besede, ki mu jih je nekaj let nazaj v naš list (JiS XV 1969/70, 33—34) za vezilo ob njegovi osemdesetletnici napisal Lino Legiša — ne samo s spretno roko, marveč tudi z resničnim spoštovanjem. In pred kratkim je izšla še njegova Slovenska dramatika v dveh delih (1972, konec 1973) — s svojo zajetnostjo — nad 500 strani velikega formata — in obsežnostjo, temeljitostjo opravljenega dela je izpričevala naravnost osupljivo duhovno moč, telesno voljo in zmožnost. Komu bi se ob tej življenjski, ustvarjalni energiji res preveč mudilo ponavljati svečane besede, ko pa je opravljeno delo sproti zahtevalo predvsem delovni pretres, pogovor?

Toda čas prehiteva človeka, njegove račune in načrte. Izredni, nenavadni, asketsko zagnani delavec je kmalu zatem in vsemu nakljub svoje velikansko delo nanagloma zaključil. Smrt je potegnila črto podenj in zdaj je ostalo zgodovini, da pripravi seštevek. — Ta pa je zagotovo nemajhen in nenavado bogat v tehtnosti in raznoterosti: književno kritični, uredniški, literarnozgodovinski, vzgojiteljski, gledališko organizacijski, akademski in poljudno funkcionalni; kakšen nepojmljiv preskok v svetovljansko kvaliteto je skupaj z Izidorjem Cankarjem in Steletom izvedel z Domom in svetom; kako naglo in brez oklevanja se je vključil v novi medij, ki je obetal popularizacijo literature — radio; kako dosledno se je ob vsem svojem neznanikanem krščanstvu zmeraj znova upiral vsakršnemu ideološkemu nasilju nad literaturo, tudi katoliškemu; koliko temeljnega, mučnega, drobnjakarskega, a nujnega dela je opravil za SBL in za druge gradivske fonde, ki jih še zmeraj zbiramo in urejamo; koliko kombinatornega duha je v dolgih vrstah njegovih gledaliških kritik. — Kakor je ponovno poudaril še v uvodu k prvemu delu Slovenske dramatike, ga je pri vsem tem delu vodilo naziranje, da je treba slovensko literaturo, njen pomen in smisel, dognati in raziskati kot »našo kulturno rast, odvisno sicer tudi od zunanjih vplivov, vendar porajajočo se iz svojih posebnih pogojev, vzrokov in namenov, to se pravi kot podobo našega duševnega in stvarnega življenja...« Prav srečna, tiho prepričana uravnovešenost med vero v samoniklost in samosvojost slovenske kulture ter med vedno čuječim svetovljanskim korektivom, ki je znal iz slovenskosti nenehno izločati poniglavi provincializem in vasezamejeno samozadovoljstvo, pa je tisto, kar daje množtvu Koblarjevega dela tudi tehtnost, ki je sama množina nikakor ne zagotavlja.

Čas je torej lahkoverne urednike prehitel; profesor Koblar, ki se je še jeseni z njemu lastno zvestobo udeležil vsakoletnega slavističnega zborovanja, se je nanagloma poslovil in namesto nepremišljeno opuščениh voščil pišemo zdaj te besede v slovo in v spomin: slavistu, uredniku, gledališčniku, kulturnemu delavcu in človeku, v vsem enako dragocenemu.

M. Kmecl

NA ROBU SRBOHRVATSKEGA (IN SLOVENSKEGA) ETIMOLOŠKEGA SLOVARJA

France Bezljaj

Filozofska fakulteta v Ljubljani

15.

Sln. *hrobati* »glodati« in sorodno.

Celo med besedami, razvitimi iz onomatopej, ki so za raziskovalca leksike največkrat manj privlačno gradivo, se včasih pojavi zanimiva problematika. Zaradi r. *chróbatъ* »poželjivo jesti« omenja etimološka strokovna literatura tudi sln. *hróbatj* poleg *hróbiti* »hrustati, glodati«. Zraven bi lahko prišтели tudi sln. dial. *rôbav* v pomenu »puhel« (vzh. štaj.) in *rôbkati* »luščiti«, npr. *robkati* koruzo, oboje z onemitvijo začetnega *h-* pred *-r-*, kakor pri isti osnovi p. *robak* »črv«, ukr. *robák* »črv, glista« ali č. *robák* »hrošč« poleg *chrobák*. Drugačen pomenski razvoj te osnove je v r. *chróbstъ* »hrup«, *chrobostátъ*, *chrobostétъ*, *chrobostítъ* »hrumeti, grmeti, ropotati, trkati, škripati«, ukr. *chrobostítъ* »ropotati« in p. *chrobotač* »šumeti«. Temu odgovarja sln. *robántiti*, *robániti* »hrumeti, razsajati, trkati« iz **chroba(n)titi*. Naj za onemitev začetnega *h-* v slovenščini navedem še *rabûd*, *rabûda*, *rabûdje* poleg *hrabûd* »groba trava, dračje« ali *râba* »Equisetum vulgare« iz **chraba*, *râbник* »vrsta krompirja, vrsta trave« iz **chrabnikъ*.

Nihče pa ni postal pozoren na to, da se osnova *chrob-* pojavlja v slovenščini v različnih prevojnih stopnjah. Z *-e-*jevskim vokalizmom je sln. *hrébatj*, *hrébam* in *hrebetátj*, *hrebetâm*, *hrebéčem* »škripati, hropsti« in sbh. kajk. *hrebati* »klopotati pri pretakanju iz soda«, kajk. in čak. *hrebetati* »dissonare« (Belostenec, Stulić, Voltiči). Nedvomno je treba prišteti zraven tudi sln. *rebên* »puhel« (notr., vzh. štaj.), *rébati*, *rebêncati* »glodati« in priimek *Rébec*. Na primarno **chrbb-* pa kaže sln. *hřbati*, *hřbam* »glodati, gristi« (vzh. štaj.), perf. *hřbniti*, *hřbnem*, ekspresivno *hřbântati* (Haloze). Dubleta *hřdati*, *hřdam* »gristi« (vzh. štaj.) se je morda razvila iz **chrbbtati*. Od substantivov spada zraven sln. dial. *hrbôtec* »od miši oglodan krompir«. Za to stopnjo prevoja smo doslej našli paralelo samo v mak. *irba* »srka« (z dubleto *šrba*) in morda, pomešano s homonimno osnovo, kakor je v sln. *škrbina*, tudi v blg. *hřrbel* (z dubleto *ščřrbel*) »oškrabljan lonec«.

Za vse tri prevojne stopnje pa imamo v slovenščini tudi pomenske paralele z začetnim *sk-*(*šk-*). Za *-o-*jevsko stopnjo je slovenski primer *škróbatj*, *škróbam* »praskati, gristi« (Lašče) in morda spada zraven tudi katero od rastlinskih imen kakor *skrôblja* »*Chelidonium maius*« (Vrsno) ali *škrôbec* »*Achillea millefolium*«, vendar pri teh imenih z lingvističnimi sredstvi ne moremo zanesljivo rekon-